

LES ELECCIONS POLÍTIQUES SEGONS ELS ADOLESCENTS: PARTICIPACIÓ I REFÚS

Antoni Gavalda Torrents. Àrea de Didàctica de les Ciències Socials

Aspectes previs

En aquesta mateixa revista va aparèixer publicat, al número 6, el treball *La percepció nacional dels alumnes de 12 a 16 anys davant les eleccions*, en què es valorava, en una mostra de 476 alumnes de diverses escoles i instituts del Camp de Tarragona, els primers resultats respecte a opcions nacionals, i la predisposició o el gust que tenien per anar a votar, si poguessin, en unes eleccions que eren ben a la vista, en aquell moment (van ser al Parlament de Catalunya, celebrades el diumenge 15 de març de 1992).

Els resultats, en síntesi, estudiaven l'opció personal dels alumnes enquestats sobre la pertinença a una comunitat (66,51% se sentien catalans enfront de 33,49% que se sentien espanyols), destacant el segment de subjectes més joves (12-13 anys) com a més identificats amb la identitat catalana. Una segona conclusió era que només hi havia una franja d'alumnes (de 13 a 14 anys) que superaven les ganes de votar a les referides eleccions, enfront dels que no volien, destacant, en aquest darrer estadi, el refús dels alumnes de 14 a 15 anys (63,31%). Sobre aquesta qüestió s'hi detectava que els alumnes amb mentalitat catalana tenien una predisposició a votar lleugeríssimament superior (50,78% de participar davant del 49,22% que no) enfront dels que se sentien espanyols (15,91% de sí davant del 84,09% que no). (GAVALDÀ, 1993).

Un darrer estadi analitzat el representà saber les motivacions de per què voldrien votar o per què no. A les positives hi havia un gruix que tenien una opinió política fomada, definida. A les negatives s'hi reflectia, en general, un sentiment de passar del tema, d'abandó força elevat, seguit d'un gruix que deia desconfiar dels polítics i del que diuen i fan.

L'enquesta

En el treball que hem comentat sintetitzat s'avaluaren les preguntes 1 i 2. En aquest farem incidència sobre les preguntes 3 a 7, ambdues incloses, que eren:

3. En cas que hagi dit sí a la pregunta anterior (t'agradaria anar a votar?), a quin partit votaries? Per què?

4. Quin partit no votaries, ara, en aquestes eleccions? Per què?

5. Quin és el polític català, dels que es presenten, que ho pot fer millor? Per què?

6. Quin és el partit que creus que votarà el teu pare en aquestes eleccions? Per què?

7. I la teva mare? Per què?

En aquesta segona part de l'enquesta que es posa a consideració s'hi pretenen veure tant les opinions personals sobre el dia electoral que és a tocar, com indagar l'opinió del noi/a que té assumida sobre els seus pares respecte a aquesta contesa electoral.

Resultats obtinguts: la predisposició cap a determinades forces polítiques.

A tenor de resultats precedents sabíem que la major part dels alumnes no se sentien motivats a votar (280 alumnes amb un percentatge del 58,23%), enfront dels que sí (196 alumnes i un 41,18%). Això lliga perfectament amb els resultats que apareixen a la pregunta 3, sempre que hagués dit sí, a quin partit votaria.

Els resultats són abassegadors, clars, ja que un segment majoritari de 228 alumnes no contesten (47,9%), 15 contesten clarament que no votarien cap partit (3,15%) i 9 no ajusten la resposta a la pregunta en un clar intent de no voler-ne saber res (1,05%).

Els resultats parcials, en funció de les respostes superiors a l'1% són reflectits a la taula 1, per ordre de vot.

Val a dir que dins l'apartat "Altres respostes", n'hi ha que aporten la coalició de partits, les quals, en la majoria de casos, podrien arribar a ser factibles; agrupacions com el

	N	%
No contesta	228	47,90
ERC	87	18,30
CiU	53	11,13
PSC	30	6,30
Cap	15	3,15
No ho sé	13	2,70
Ecologistes	11	2,30
ERC-Catalunya Lliure-Maulets	7	1,50
IC	6	1,30
No ajusta la resposta	5	1,05
Altres respostes	21	4,87

Taula 1. A quin partit votaries? N significa la freqüència absoluta i % el percentatge sobre el total.

MDT i Catalunya Lliure; etc.

Les respostes, sense oblidar que són baixes, no presenten gaires divergències reals pel que fa als resultats dels partits que es presentaven a les eleccions, excepció feta del resultat que apareix per a l'ERC, que resulta ser molt alta (18,3% de 41,8% que havien manifestat la intenció de votar). Contrasta, i força, pel que fa a l'ERC, partit que no guanyà les eleccions. D'altra banda, demostra que el missatge d'aquest partit ha entrat molt bé entre part de la joventut. Alhora, també sorprèn la baixa acceptació dels partits majoritaris de vots reals a les eleccions –CiU i PSC–, els quals junts aquí no arriben a les cotes de predisposició de vot de l'ERC.

El perquè d'aquesta assumpció de vot ens la dona la resposta dels possibles votants que així ho manifestaren, fragmentada en 50 respostes diferents. Aquí presentem només els resultats del perquè de cadascuna de les tres forces que els alumnes han triat majoritàriament.

Per al cas de l'ERC les quatre raons més convincents per votar-los, sempre amb índexs superiors a l'1% són:

	N	%
<i>Perquè compliran l'eslògan de la independència</i>	59	12,40
<i>M'identifico amb les seves idees.....</i>	30	6,30
<i>Sembla ser un dels millors. M'agrada</i>	20	4,20
<i>Pot donar la llibertat</i>	5	1,05
En el cas de CIU el puntal per donar-los el vot seria:		
<i>Té experiència i futur</i>	20	4,20
I en el cas del PSC l'argumentació més important per votar-los seria:		
<i>Ho és tota la meva família</i>	7	1,47
Tanmateix, de les 50 respostes indicades anteriorment amb índexs superiors a l'1%, i que no apareixen reflectides abans, són, per ordre, les següents:		
<i>No contesta</i>	249	52,3
<i>Votarien els ecologistes perquè són els únics que valen la pena.....</i>	16	3,4
<i>Votarien els ecologistes perquè defensen la natura</i>	8	1,7

Pels resultats es veu que el gran gruix, seguint la tònica general, no contesta, significant-se amb resultats semblants a la pregunta precedent, de no contestar a la pregunta de quin era el partit que li agradaria votar, si pogués. Els altres dos inputs aporten la tendència al vot ecologista: uns amb un sentit positiu i d'altres perquè al mercat electoral hi ha ofertes poc interessants i aquests són els únics que se salvarien.

Fòbies i filies al partidisme imperant

La pregunta número 4 pretenia ser una aparador, en negatiu, de contraposició de la pregunta precedent, ja que demanava a l'alumne quin partit no votaria, ara, en aquestes eleccions. Els resultats que s'obtingueren van ser 33 de diferents, evidentment no per ser de diversos partits, ja que no existien realment com a tals, sinó pel fet que algunes respostes van anar en la línia de posar "esquerres en general", pactes contra natura, partits que no es presentaven a l'arc català, "fatxes com PP i CiU", "tots menys...", per posar-ne alguns exemples entre les mostres presentades. El conjunt de respostes realment acceptables com a correctes l'hem xifrat en 15, nou de les quals les considerem significatives perquè tenen una puntuació superior a l'1%. Els resultats són els de la taula 2.

La interpretació que se'n deriva dels resultats sobre els diversos partits és prou clarificadora, demostrant que els socialistes catalans són els que acumulen més rebuig entre el jovent consultat, seguit de CiU i en menor mesura per part del PP, que ara entra en escena. En xifres més baixes no se n'escapen l'ERC ni la quasi difunta CDS.

Si aquests resultats els analitzem en funció de les respostes del perquè, arriben a sortir fins a 49 valoracions diferents, 29 de les quals les desestimem perquè no arriben a l'1% mínim amb què estem treballant. Els resultats de les 20 restants, que representen un 88,11% del total que en surten són, ordenades, com es mostra a la taula 3.

Els resultats, en conjunt, i si exceptuem els que "no contesten", els que "no ajusten la resposta" a allò que es demana i la d'aquells que fins i tot demostren rebuig i mala sang quasi insultant de dogmatisme amb un "perquè sí/

	N	%
No contesta	92	19,33
PSC	92	19,33
CiU	81	17,02
PP	56	11,76
Cap	41	8,60
No ho sé	30	6,30
ERC	20	4,20
CDS	11	2,30
No ajusta resposta	11	2,30

Taula 2. Quin partit no votaries, ara, en aquestes eleccions?

no", o amb "odi" acumulat, o la d'aquells altres que responen amb una grolleria, demostren ben a les clares la influència de la cultura del carrer, dels mitjans de comunicació, de les converses informals entre ells, i dels comentaris crítics que escolten de les famílies al respecte de la classe política. Aquests resultats són, de bon tros, per meditar, i ensenyen, sense embuts i falsa hipocresia, que per sobre d'alguns

	N	%
No contesta	146	30,67
No m'agraden les seves propostes ni com ho fan	93	19,54
No em cauen gens bé. Els odio	22	4,62
No em semblen sincers. Prometen i no fan	20	4,20
Som Espanya. No vull la independència ja que ens empobriríem	20	4,20
Perjudiquen les comarques de Tarragona no fent res pel medi ambient	16	3,36
Expressions escatològiques	13	2,73
No ajusta resposta	2	2,52
És un partit espanyol, de xarnegos. ...	10	2,10
Fa massa temps que hi són	10	2,10
Són castellans i em cauen malament; només busquen Espanya	9	1,89
Ho fan malament	8	1,68
Perquè no/sí	7	1,47
Són fatxes i volen exterminar-nos	7	1,47
No val la pena votar. No m'interessa .	7	1,47
No conec les intencions dels partits. No els conec	7	1,47
Roben	6	1,26
S'emboliquen	6	1,26
La persona de Fraga plana per damunt	5	1,05
Són un fracàs. No li veig futur	5	1,05

Taula 3. Per què ara no votaries en aquestes eleccions?
Les expressions escatològiques a les quals es fa referència són de l'estil: "són una merda", "són uns porcs", "són uns cabrons"...

dissenys escolars que ensenyen la bonesa del règim democràtic i el rol que tenen els partits en la configuració de la democràcia, hi ha una teranyina patent de rebuig per tot allò que és i representa la classe política. I demostren, mal que ens pesi, que l'ensenyament, en general, resulta un fracàs en un dels puntals per sobre del qual hauria d'incidir-hi més, o sigui, a mostrar els avantatges del sistema democràtic enfront d'un sistema autocràtic, totalitari, o fins i tot d'un anti-sistema on el *laiser faire* en fos la tònica.

I dels polítics en actiu, què n'opinen?

La pregunta número 5 era prou directa per exposar quin és el polític dels que es presentaven que ho podia fer millor, i alhora captar si ajustaven la resposta a allò que

	N	%
Jordi Pujol (de CiU)	115	24,16
No contesta	98	20,59
Àngel Colom (de l'ERC)	56	11,76
Cap	51	10,71
No ho sé	32	6,72
Raimon Obiols (del PSC)	19	3,99
Ernest Benach (cap de llista de l'ERC de la demarcació)	9	1,89
La resposta no s'ajusta a la petició	7	1,41
Rafael Ribó (d'IC)	6	1,26

Taula 4. Quin és el polític català dels que es presenten que ho pot fer millor?

se'ls demanava. D'altra banda es volia saber si el resultat concordava amb els partits majoritaris de preferència de la pregunta número 3. Una tercera qüestió era saber el raonament que es feia de persones concretes.

Els resultats de coneixença dels polítics és mitjanament alta, tot i que es decanta de forma abassegadora cap a polítics d'àmbit general del país en detriment dels que es presentaren de la demarcació. Vegem els resultats que en sortiren, a la taula 4, superiors a l'1%.

Tanmateix, algunes respostes no les hem comptabilitzades perquè escriuen el nom d'un partit. Seria el cas de les 19 que posen que votarien l'ERC, les 17 que ho farien per CiU, les 9 pel PSC i les 2 per IC. Nogensmenys, amb xifres mínimes que no arriben ni a l'1% els alumnes consultats denoten conèixer també Vidal Cuadras del PP i a Pérez de Tudela, quart de les llistes del PSC de la demarcació. Alhora alguns, pocs, s'equivoquen clarament i posen certs noms de polítics o d'independentistes que no es presentaven.

Respecte a per què votarien aquestes persones, hi ha censades 45 respostes diferents. Les respostes que aglutinen en positiu un major nombre d'alumnes, sense precisar exactament la/es persona/es a qui va dedicada, es donen a la taula número 5.

De l'allau de la resta de respostes n'hi ha per a tots les

	N	%
Ja ho fa bé. Ja està bé com estem	71	14,92
Té un pensament independentista; vol fer un país	33	6,93
Parla bé	17	3,57
Té bones maneres de fer per Catalunya	13	2,73
Presenta projectes pel país	13	2,73
L'expressió de les seves idees és clara i actualitzada	13	2,73

Taula 5: Per quina raó votaria els polítics per al Parlament de Catalunya.

gustos: d'assenyades, de sarcàstiques, de ponderades, de realistes, d'obtuses, de gracioses i/o de conspícues. A tall d'exemple vegem-ne unes quantes, sense ànim d'exhaustivitat: "decidit", "l'he vist per la tele. És el que més es veu", "és antimilitar", "és un cuentista", "té una personalitat definida", "és responsable", "sembla apte i complidor", "és just i sap el que fa", "sembla simpàtic", "em fa gràcia. És bastant divertit"...

La votació real dels pares

Les preguntes 6 i 7 anaven dirigides a saber el grau de relació pares-fills respecte a formes de pensar en política, el grau de relació que hi havia entre ells, així com a la diferent apreciació de comunicació latent i patent segons fos el pare o la mare. Les preguntes acabaven amb la demanda d'una justificació tendent a saber el perquè d'un possible vot de les persones amb les quals conviu, és a dir, pare i mare. Les respostes sobre el partit que creu que votaria el seu pare es donaren en un marge de 19 de possibles, d'igual forma que les de la mare, tot i que només foren 18 les coincidents. Vegem-ne els resultats, de les que tenen un índex superior a l'1%, a la taula 6.

	Pare		Mare	
	N	%	N	%
No ho sé	173	36,34	173	36,34
CiU	91	19,12	84	17,65
PSC	66	13,87	58	12,18
No contesta	48	10,08	50	10,5
Cap. No votarà	38	7,98	42	8,82
ERC	31	6,51	33	6,93
IC	7	1,47	11	2,31

Taula 6. El vot previst del pare i de la mare i els % respectius.

Els resultats que surten sobre els diversos partits aquí, ara, per a aquest treball, no ens interessen, tot i que hem de dir que s'ajusten força als resultats electorals que es produïren. En canvi, allò que sí que ens convé és determinar el resultat de "no ho sé", tant pel que representa —un fort 36,34% en cada un dels segments preguntats—, com per la manca de diàleg polític que s'endevina que existeix en força famílies al tabular aquesta resposta. El paradigmàtic, creiem, no és la quantitat dels alumnes que han manifestat saber la intenció de vot del seu pare o mare davant una contesa electoral molt propera, sinó el grau d'indefensió de 36,34 alumnes sobre 100 que no saben la ideologia del seu pare o mare, fruit de no comentar a la llar, distesament o amb vehemència, aspectes que impliquen el futur personal, familiar i del país. Si abans dèiem en altres paraules que l'escola, en general, es mostrava massa cautelosa, com tibada pel què diran de presentar i fer treballar les diverses ofertes electorals en el context que correspongui,

la resposta familiar queda també en entredit, i són massa les famílies que pels resultats que aporten els nois es veu que no tenen un tracte adequat de presa de decisions, de diàleg, de comentari de fets polítics...

En aquest sentit caldria veure què hi manifesto al monogràfic de Plecs d'Història Local, de «l'Avenç». Núm. 47. Barcelona, octubre 1993, a *Les Ciències Socials en expansió: ressituar la política*. S'hi escriu que "...un dels nuls favors que es fa a l'alumne és indicar-li que 'la política és per als polítics', frenant, segurament amb inconsciència, un aprenentatge amb perspectiva de present i amb dosi de futur. [...] L'aprenentatge de la política, i en conjunt de totes les ciències socials passa per exercitar-la quan pertoqui, àmpliament i activament, i amb totes les seves conseqüències. Caldria desterrar en els alumnes que només llegissin les 'indiscutibles' veritats dels perquè, que aplaudissin o xiulessin sense participar, que critiquessin sense aportar solucions per molt desgavellades que semblessin, que votessin a les aules sense la comprensió efectiva del programa..."

En explicitar el perquè del vot precedent, la resposta dels alumnes va ser diversificada. Pel que fa als motius dels pares, estan catalogats en 50 ítems diferents, i pel que fa al de les mares en 47. Agafant, com hem fet fins ara, els resultats que superen l'1% de les respostes ens dona un quadre amb les respostes conjuntes, ordenades en funció dels resultats de la pregunta número 6, feta respecte al pare (Taula 7).

Els resultats permeten molts comentaris. Un d'essencial

	Pare		Mare	
	N	%	N	%
No contesta	192	40,34	200	42,02
No ho sé	50	10,50	36	7,56
Li agrada la seva actuació. S'identifica amb les seves idees. Hi té confiança	45	9,45	42	8,82
Sempre els vota	30	6,30	24	5,04
No m'ho diuen	28	5,88	25	5,25
Passa de la política	14	2,94	16	3,36
Vol la independència	14	2,94	13	2,73
És militant. És simpatitzant del partit	12	2,52	5	1,05
No ho pregunto. No m'interessa	10	2,10	10	2,10
Cap. No votarà	9	1,89	7	1,47
Són els millors	7	1,47	7	1,47
Són els que ho faran millor	5	1,05	3	0,63
Perquè és un partit català	2	0,42	5	1,05
No li agrada cap partit	2	0,42	8	1,68

Taula 7. Els perquè dels alumnes davant el partit que creu que votarà el seu pare/mare. La columna encapçalada per "pare" indica el perquè el seu pare votaria per un determinat partit polític. La que porta "mare" significa el mateix.

és l'elevat índex d'alumnes que no contesten, senyal que es pot interpretar com que realment no ho saben o que no els interessa contestar. No obstant això, el que realment frapa és el gruix del que diuen "no ho sé", senyal inequívoc d'aquells que estan desconnectats de decisions que els afecten i de les quals, segurament, a nivell familiar no en parlen o en parlen poc. Si a això hi sumem el grup dels que afirmen "no m'ho diuen", explicitat clarament com diàleg de sords familiar, la xifra esborrona. En total representa un 16,38% de les respostes dels alumnes pel que fa als seus pares i un 12,81% del de les mares, xifra previsiblement més baixa –i alhora potser comprensible– per suposar que existeix un major diàleg entre alumne/a–mare.

Alhora, aquests índexs negatius pugen enormement si hi afegim els paràmetres de "passa de la política" i "no li agrada cap partit", fins a cotes del 19,74% pel que fa a la previsió del que votarà el seu pare o el 17,85% en el cas de la seva mare, aspectes que no fan res més que reafirmar allò que s'ha dit abans, i que denoten que la família actua d'igual forma que l'escola, en un procés alienador, quasi repressor de veure la política, els partits polítics i tot allò que representen, com a aspectes descontextualitzats o simplement com a aspectes aliens a la formació de la persona.

Tanmateix, la nota inharmonica –i alhora malauradament aclaridora–, superior a l'1% ressenyat, respecte a les respostes entre allò que voten el pare o la mare, ens el proporciona aquest resultat: 11 (2,31%) alumnes diuen que la seva mare vota el que li diu el pare, qüestió d'altra banda força significativa; creiem que no en cal comentari explicatiu, ja que es comenta per si sol.

Perspectiva de futur

Les conclusions que apareixen en aquesta segona mostra realitzada a 476 alumnes de 12 a 16 anys podrien ser molt més àmplies de cada apartat, però ens hem cenyit a allò que ha quedat reflectit al treball.

De tot el precedent del primer treball i del que ha sortit esquemàticament en aquest segon, apareixen un seguit de conclusions, a les quals creiem que cal donar una visió didàctica o línia de treball de com enfocar l'aprenentatge, des de l'escola Primària i des dels instituts de Secundària, aspecte que aportarem en un proper treball, ja definitiu i que clourà el tema. Aquesta visió didàctica, avancem, serà particularitzada per nivells educatius que la Nova Reforma està implantant.

Referències bibliogràfiques

GAVALDÀ, A. *La percepció nacional dels alumnes de 12 a 16 anys davant de les eleccions*. «Comunicació Educativa». Tarragona. Universitat Rovira i Virgili. 6 (1993) 19-22.